

Kajcsa István fajtátékkészítő beszél a szakmájáról

ELHOZTA ERDÉLY SZÍNES MESEVILÁGÁT

dr. habil Gerencsér Kinga
c. egyetemi tanár

A játék, a játszás, a játékszer a felnövekvő generáció olyan szellemi, lelki és fizikai gyakorlóterepe, amellyel meghatározza majdani életének minőségét, de ezeket a játékszereket mindig mi, felnőttek jelöljük ki nekik és adjuk kezeikbe, tehát rajtunk a felelősség! A természetben talált anyagokat régen szívesen alkalmazták játékszerek készítésére. Ezek közül a fa a legcsodálatosabb, hiszen holtában is él. Nem hervad el, mint a lágyszárúak, nem olyan kemény és hideg, mint a kő. De talán a legfontosabb, hogy mindenhol és mindenki számára elérhető.

A fából készült játék hozzásegíti a gyermeket ahhoz, hogy megszeresse a fát, a természet egyik legfontosabb alkotóját, mely életünk számtalan területén elengedhetetlen kísérőnk, mindennapjaink összetevője. A fa környezetvédelmi szempontból is előnyös, mert a természetes anyagokból, így a fából készült játékok ökológiai mérlege (vagyis az, hogy termelése és megsemmisítése mennyire szennyezi a környezetet) jóval kedvezőbb,

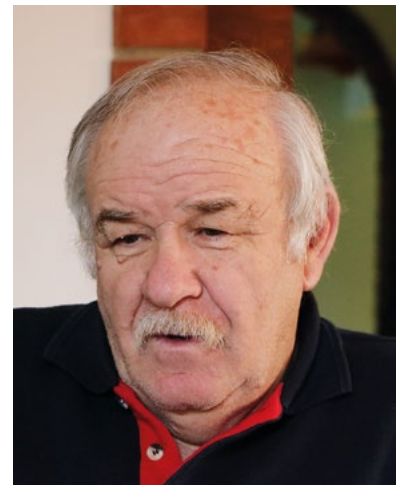
Favillamos

Faló

mint a mesterségesen előállított anyagokból készülteké. A fajték tartóssága is jóval nagyobb, élettartama több játékosnemzedékre kiterjed. Kedvező körülmények közt évezredek üzenetét képes hordozni. A fa külső megjelenése révén melegséget, természetes vonzalmat ébreszt bennünk. A legtöbb játék legyártható műanyagból is, de nem nyújtja azt az élményt,

mint egy fajték – mondja Kajcsa István fajtékkészítő, aki „kényszerből” kezdett fajtékgyártással foglalkozni, mert eredeti szakmája autóvillamossági szerelő és karos-szérialakatos. Kolozsváron végezte el iskoláit és már a 8-as kategóriáig jutott a szakmájában Erdélyben. Egy autószerelő műhelyben ugyanitt 21 évet lehúzott és a munka mellett másodállásban készített emléktárgyakat, amiket megrendeltek tőle. A padláson régi varrógépből egy lombfűrészrészlet állított össze magának, volt egy kis esztergagépe, és ezeken dolgozott. Először még zsúrizett termékek másolatát kellett csinálnia, később már maga tervezte és rajzolta meg játékeit. Az általános iskolában technikaórán lombfűrészrészlettel fűrészelték, ez alól fel volt mentve, mert már akkor olyan ügyesen dolgozott. Rajzolni szeretett, az úttörőházban külön rajzszakörre járt, ahol a Képzőművészeti Főiskola tanárai délutánonként külön foglalkoztak a tehetséges gyerekekkel, akik rajzot és szobrászatot tanultak. A szakmunkásképző iskola befejezése után részt vett egy 3 éves népművész-képzésen. Mindig képezte magát, 1986-ban népi fafaragó mester is lett. Szeretett fúrni-faragni, talán az ősök hagyatéka volt ez nála, mert mindkét nagyszülője a faiparban dolgozott. Kajcsa Jakab híres székelykapu-készítő volt, sok szép alkotás őrizi nevét. Édesanyja részéről ács- és kádármesterek voltak a családban. Tehát már otthon magába szívta a fa szeretetét. A rendszerváltás után települt át Magyarországra, eladta kolozsvári tömblakását és abból telepedett le Újkéren. Megpróbált a szakmájában elhelyezkedni. Dolgozott Szombathelyen, Újkéren a tsz-nél, a soproni kenyérgyárban, mint szerelő, de csak 30 Ft-os órabérért tudták alkalmazni. Arra

Kajcsa István

gondolt, akkor inkább megpróbál a saját lábára állni, és 1992-ben váltotta ki az iparendélyét. Fás múltja és művészi hajlama miatt kezdett el fajtékgyártással foglalkozni. Bizonyos mennyiségű gépparkja már volt, mert hivatalosan telepedett át és mindent áthozhatott, így a maga alkotta gépeit is. Először gurulós fajtékokat és Pinokkió bábút készített, és Sopronban lévő kereskedők vették meg tőle. Jól mentek ezek a játékok, az osztrákok vitték, mint a cukrot. Volt olyan nap, hogy 100 darab is elfogyott. Sorra jöttek a megrendelések, közben a gépparkját is fokozatosan fejlesztette. Minden gépet maga készített, 12 és 14 voltos kisgépeket csinált magának. MÉH-telepeken talált ócskavasat használt fel gépeihez, például gázolaj-adagolóból gépi lombfűrészrészlet csinált, de felhasználta

Golyós állat

ablaktörölő és mosógépmotort is. Mosógépdobban koptatja csiszolópapírcsíkokkal a játékok éleit. A kis szalagfűrészgépén fel tud vágni 1 méter hosszú és 30 centiméter átmérőjű fát is. A szerszámokat is maga készíti, ebben jól tudja hasznosítani eredeti szakmáját, így a szerszámok élezését is maga végzi. A játékok többségét keménylombos faanyagból csinálja (bükk, gyertyán és gyümölcshártyák), a bábukat nyárfából, mert könnyen meg lehet munkálni és nem reped, pl. a tölgyet nem lehet jól kicsiszolni. A kerekhez kőrisfát, a tengelyekhez bambuszt használ, mert ezek jó strapabírók. Legtöbbször tűzifában veszi meg az anyagot, maga fűrészeli fel és állítva szárítja, mert így a gravitáció is segíti a víz eltávolítását. Vásárol szárított harmadosztályú fűrészárut is, a bábukhoz szükséges nyárfaanyagot használt rakodólapokból és gyümölcsládákból szerzi be. Nála nincsen használhatatlan része a fának, például kéregből madárodút készít, ágkinövekből polctartót. Egyszerre több darabot gyárt egyfajta játékból, hogy kifizetődő legyen. A tervezést és a rajzolást követően, ha kell, megálmodja és létrehozza a szerszámot.

Ezután következik az anyag-előkészítés, simára gyalult felületre rárajzolja a formát sablon segítségével, majd gépi lombfűrészsel kifűrészeli. Csiszolja, és az éleket koptatja, hagyja natúr állapotban hagyja, vagy Biopin olajjal kezeli a felületet. Ez szépen kiemeli a fa rajzolatát és kellemes illatot ad neki.

Állandó termékei a járművek, a guruló állatok többféle méretben és kivitelben, valamint a bábuk, amelyekből sokféléket készített már. A Pinokkió kivül Popeyt, római harcost, tűzoltót, teniszezőt, harmonikást, horgászt stb. Egyszer 1000 darab villamost rendeltek nála a szegedi villamos-

Vonat

Szerszám

Sablonok

forgalom 100 éves évfordulójára. Elküldték a fényképét, hogy milyen szeretnének, és ő megcsinálta. A hazai játégyártás a német játégyártás árnyékában létezett. Ha iparunkban játéktárgyakat kere-

sünk, akkor az országot is átfogó mozgalmakon belül is csupán elszigetelt törekvésekkel találkozunk. A rendszerváltás után élénkülés és minőségi javulás tapasztalható ezen a területen. Egyre több egyéni vállalkozó, kisiparos vállalkozik arra, hogy játékot készítsen. Az Iparstatisztikai Évkönyv szerint a fajtéktermelés az összjátéktermelésnek majdnem a fele, míg a fajték 85%-a külföldön került értékesítésre, addig a többi játékszernél csak 65 százalék. Sajnos azonban, hogy sok gyártó csak külföldi cég bedolgozójaként termel, ezáltal elveszítve játéksze-reink egyedi arculatát.

Ezért is értékesek Kajcsa István munkái, mert egyedi tervezésűek, szép vonalvezetésűek, gyönyörű, gondosan kidolgozott, kiváló minőségben készült fajték. Sajnos gyermekei közül egyik sem akarja tovább vinni ezt a szép szakmát, és fájó szívvel gondol arra, hogy vajon ki fogja majd tovább álmodni és folytatni ezt a munkát. Talán valamelyik unokája?! ■

Fotók:

Héjj Botond

Köszönő ajándék